

מאורות הדף הלימדי

עלון שבועי ללימודיו "דף היום"

זינרין עולם

האשה
צדקה והסדר
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצ"ב"ה

גלוון מס' 898

יום ע"י ביהם"ד למגידי שיעור "דף היום" בראשות הגrotch"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר
מסכת בבא קמא ס"ח - ע"ד ◆ אהבות ג' ז' - ד' ב'

בס"ד, ג' אב תשע"ז

לשבוע בגלין

- ◆ כבר קדישא שקבעו מות ביום טوب:
- ◆ נכר צפתי ברחוות דמשק
- ◆ הודאת בעל דין - "דרך לא מוצא"
- ◆ אמריה נשחתת כיצירת דבר חדש

- ◆ תלמיד חכם אינו רשאי להעתנות
- ◆ החומר של בית הדין של הקהילת בריסק

- ◆ דירות להשכלה בסוכותשוב
- ◆ מגורים בבניין שנבנה מעצי כנסיה
- ◆ כיצד נבחר את רמת חיינו הכלכלית?
- ◆ מכך לו מוד תורה

דבר העורך

"ואביוں בעבור נעלים"

בספרו "תורת העולה" מספר הרמ"א (מובא בספר "לב אליהו", לא"ז לפיאן זצ"ל, בראשית עמוד רס"ג), כי כשחרור ירמיהו הנביא לירושלים וראה את בית המקדש הראשון חרב, נפל על חרבתו ובכה מרופת. בקרבת מקום עבר הפילוסוף היווני אפלטון, ולשם עלי שאל את ירמיהו: "ומרים עלייך שחקם אתה, אם כן מודיע אתה בואה על עצים ועל אבני?".

השיבו ירמיהו בעקביפין: "אומרים עלייך שאתה פילוסוף גדול, האם יש לך שאלות בפילוסופיה שלא מצאת להן מענה? יש לי, אבל אני חושב שיש מי שישיב לי - שאל ואשיבך.

השיב ירמיהו על כל שאלותיו מיד. כשהaphaelton הביע את התפעלותו על התשובות המידיות בנושאים כה סבוכים, הגיב ירמיהו: חכמה זו מקורה בעצים ובבניים אלה. על אלה אני בוכיה.

בית המקדש חרב, מקום השכינה נשרף, אך חכמת התורה נותרה עדות למתנה האלוקית שניתנה בתוכנו. את האש הנוראה אשר ליחפה בקירות

בליר סוכותשוב שבפולין עד מה CNSIA עתיקה ורועעה. בני הקהילה הנוצרית מכרו את המבנה והדירות החדשות. עם סיום הבנייה הועמדו הדירות להשכלה, אך יהודי המקום סירבו לשכור אותן כי שהתברר להם של בניית הכנסייה היו שותפים שני מומרים רח"ל, וכי דודו, חפץ עובדה זהה אסורים בהנאה, כפי שגם מבואר בסוגייתנו. אמנם ההלכה קובעת (שולחן ערוך, יו"ד, סימן קל"ט) שעבודה זהה של נכרי מותרת בהנאה משעה שהיא נהרסת ונחרבת, אך עבודה זהה של היהודי אסורה לעולם.

מצב היהודים קשה היה. בלבד ממחסור במקומות מגורים אים עליהם כומר הכפר, שאם הם לא ישכו דירות אלו, הוא אסור על ההלעדתו לשחרור אותם. בצר להם פנו היהודי העיר אל רבם, האדמו"ר מסוכותשוב, בעל אבני נזר זצ"ל, שיורם כדיות מה לעשות.

מגורים בבניין שנבנה מעצי כנסיה: בעלי אבני נזר זצ"ל (שו"ת חי"מ סימן צט), דין ארוכות בשאלת זו, והכריע כי בני קהילתו רשאים לשכור דירות בבניין, על אף שותפות שני המומרים בבנייה הכנסייה. בהכרעתו מסתתר בעל אבני נזר על שיטת רשי"י (גיטין מז'ב ד"ה טבל וחולין) שסביר כי כאשר ישנים מספר שותפים בממון מסוים, אזו יכולים שותפים בכל הממון, ואין לכל אחד מהם חלק מוגדר בו. ולאחר שהמומרים היו מיעוט בקרב הנוצרים שנבנו את הכנסייה, אם כן חלקם בכנסייה בטל ברוב, ועצי הבניין אינם אסורים בהנאה. [אולם, לשיטת הסוברים, שלכל שותף יש חלק מוגדר בו מהו ידוע אותו חלק, אי אפשר לומר שחלקים של המומרים בטל בחלקם של הנוצרים, שהרי זה חלק שלם בפני עצמו. עי"ש בדבריו באיזה מקרים עבודה זהה בטלה ומהי אינה בטלה].

דף ע"א דלא אכלי בשרא דעתו

كيف נבחר את רמת חיינו הכלכלית?

לפני מספר שנים סיכמו בינהם בעל פה אברך ירושלמי ויהודיה שנחנה מגיע כפיו, על הסכם "יששכר וזבולון", שלפיו, מיד' חודש בחודשו האברך הדוחק במצוותו קיבל סכום הוגן

לעילוי נשמה

הר"ד משה בורנשטיין ז"ל

ב"ר צבי הלוי ז"ל

נלב"ע' באב תשנ"ג

תנצ"ב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

מרת רבקה ריטה פרידמן ע"ה

בת רבי אפרים פרנק ומרת חי אידה גולדברג ז"ל

נלב"ע' אב תשע"ד

מרות שפרה בר-אדון ע"ה

ב"ר יעקב ומרת טובע-תנניה ז"ל

נלב"ע' י"א אב תשס"ז

תנצ"ב"ה

לעילוי נשמה

הר"ד אלעזר ישראל מי-זהב ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע' ד' באב תשל"ט

תנצ"ב"ה

הונצח ע"י DIDINOS משלחות
מנחם, גבריאל ואורייאל מי-זהב שיחיו

לפרנסתו, ובתמורה, זכות לימוד התורה תיזקף גם לטובות התומר הנדייב. כעבור תקופה מסוימת, ביקש האברך לבטל את ההסכם, אחר שדבריו, עשה חשבון نفس והחליט, שלימוד תורה מותן הדחק עדיף עלשרות מוננים על לימוד תורה מתוך הרווחה. הרה"ג ר' פנחס זביחי שליט"א שמביא לידי זה (שות' עטרת פז ח"א כרך ג' ח"מ סי' ט"ז), מונה בתחלת דבריו מקורות רבים בדברי חז"ל, המאריכים והmplיגים בשבחו של העוסק בתורה מתוך הדחק, וביניהם את דברי רבי יהודה בריה דבר חייא (סוטה מט/א), ש"כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת". כמו כן אמר רבי אחיו (שם) ש"משבעין אותו מזיו השכינה", ו"אף אין הפרוגד נגע בפניו", בדברי ר' אחא בר חנינא (שם). יש איפוא לבירר, האם אכן ראוי לאדם ללימוד תורה מתוך הדחק גם כאשר עומדת בפניו אפשרות ללימוד תורה מתוך הרווחה.

מאכליו של לומד תורה: בעל אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' ל"ו), שדן גם הוא בנושא דומה, מצין את דברי רב נחמן בסוגייתנו, כי הכרעתו בעניין מסוימים לא הייתה מתוך יישוב הדעת, משום "далא אכלי בשרא דעתו". כמובן, לאחר שהיה שרוי בתענית (תוס' ד"ה דלא), לא היה אפשרותו לאכול בשר בקר, ומשום כך לא עלה בידו לעין לנדרש בנידון שהובא לפני. הרי לנו שאכילת מאכלים המטיבים עם בריאות האדם והמוסיפים כח להוגה בתורה, משפרת את יכולות לימודו. לפיכך, לאחר שמחובטו של לומד תורה ללימוד באיכות הגבואה ביותר, כאשר עומדת בפניו אפשרות ללימוד תורה מתוך הרווחה, אל יכנס עצמו לחץ העולמים לפגוע בלימודו.

מעלת לימוד תורה מתוך הדחק: אמנם, כאמור, פעמים רבות שיבחו חז"ל את הלומדים תורה מתוך הדחק. אולם, כפי שנitin ללימוד מדברי רשי" (סוטה שם, ד"ה לחם צר) האומר: "במי הכתוב בדבר? במאי שמצוותיו קשין עלייו, ואף על פי כן יושב וועסוק בתורה", אין על הלומד תורה להביא את עצמו למצב של לימודי תורה מתוך הדחק. ואילו חז"ל שיבחו את זה שמצוותיו אינם מצויים, ובכל זאת הוא עוסק בתורה.

תלמיד חכם איינו רשאי להתענות: אכן, פסק השולchan ערוך (או"ח סי' תקע"א סע"ב): "תלמיד חכם איינו רשאי לישב בתענית, מפני שמעט במלאת שמיים". אך גם מביא הביאור הלכה (סי' תקע"א) בשם "המקובל האלקרי חסידא קדישא הרב ר' לורי אשכנזי ז"ל... כל מה שתמצא בסיגרים וכו' לא נזכיר אלא למי שאין עמלו בתורה אבל מי שתורתו אומנתו וידע דעת ויראת ד' לא יחש ולא יתבטל מלימודו".

משמעותו גם לציין את תשובה של הג"ח מוואלאז'ין צ"ל (משה רב שאילתא נ' עמ' ט"ו), שיעץ לתלמיד חכם לקבל את הצעת התמייה הנכבדה שהוגשה לו על ידי יהודי אמריך, תמורה שיתופו בשכר לימוד התורה. זאת, משום שחייבת הצעה עלולה להראות כזרות עין מצד התלמיד חכם, המוכן ללימוד תורה חצי יום, ובבד שמלוא שכר לימוד התורה יזקף לצוטו. לעומת זאת, הסכמה להצעת העשיר תגרום לו לעסוק בתורה يوم שלם, ונמצא שם שמיים מתרבה על ידו, וזהו המטרה העיקרית לקיום המצאות.

דף עב/ב אל תשת רשות עד

חכרם של בית הדין של קהילת בריסק

מכורא בסוגיתנו, שאדם רשאי פסול מן התורה לעדות, שנאמר (שמות כג/א) "אל תשת ידר עם רשע להיות עד חמץ". לעניין זה, אדם רשאי נחשב מי שבמיזיד עבר על איסור מן התורה שהיבטים עלייו מלכות, וכל שכן אם חייבים עלייו מיטתת בית דין. ואם עבר עבירה מן התורה שאין חייבים עלייה מלכות, או שעבר עבירה מדרבנן – פסול מדרבנן (שולחן ערוך ח"מ סי' לד סע"א). אחת מן העבירות הללו, מצין השולchan ערוך (שם, סע"ה) "ואפילו עבר על חרם שהחרימו הקהלה". אכן, כתוב הרמב"ן (ויקרא כז/כט) וראשונים נוספים (רשב"א, הובא בשות' הריב"ש סי' רס"ו), שהאיסור לעבור על חרם מקורו מן התורה, והעובר על החרם הרי הוא כעובר על השבועה (קונטרס משפט החרם לרמב"ן).

בית אלוקינו כבר איינו רואים, אך ריח העשן עוד מכח בנחירונו, ענן העשן מתאבך ומשחריר לאורך הדורות, מלאונו ככל במקומות גלויותינו, עד יבוא משיח צדקנו במהרה ביוםינו אמן, בית המקדש השלישי יבנה ואור חדש על ציון תאיר. ועד אז.

עד אז נאחז בתורה בטובע בים הנאחז בקשר הצלחה, כי הים – נורא, והקשר – הצלחה אמיתית. אמצעי יחיד להגיע אל החוף המבויטה.

★ ★

ענינו צורבות מן העשן, פנינו שחורות מן הפית, שערנו חרוך מן האש, אך חמצן התורה ממשיר לזרום ולחיות את האומה, רק בכוחו מפהה העם נגד כל הסיכויים, עד ביאת המשיח במהרה ביוםינו. אמן.

בל נמותני!

הנֶר מוזמן לפנות **כעת** למועד מאורות הדף הימיי לבירור השיעור הקרוב לאיזור מגורייך, או לבירור על אודות סיוע בהקמת שיעור חדש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתתקת שניתן ללימוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למיעצת מוארות הדף הימיי, ואנו נפרנס זאת בע"ה בטורה זו. כתובותנו: ת.ד. 474, בני ברק.
מendelson@meorot.co.il, דוא"ל: 03-570-67-42.

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עב/א דלא אכלי בשרא דעתו

הסוס והעגלון

בסוגיתנו מסופר, שרב נחמן נמנע מלהענות תשובה מושלמת על שאלה הלכתית, לאחר שבאותו יום הוא לא אכל בשר שור ולפיכך לא יכול היה לדקדק ולעיין בדבר.

הגאון רבוי שמואל גריינימן צ"ל מספר בספרו מעשי למלך (ואתחנן אותן ג') כי החפש חיים צ"ל התבטה ואמר בעניין חובתו של האדם לדאג לבריאות גופו, כי האדם דומה לעגלון שמתפרקדו להשגיח על סוסו שלא ירעב,

שהרי ממנו פרנסתו. כך גם על האדם להשגת
על גוףו, ולחזקו, שהרי הוא הכליל לעובdot
הנפשה...

"התחרתית והרגשתית את מתיקות התורה"

**בדון, בבית, בעבודה,
24 שעות
ביממה
מתחררים לשיעור
הmarkt
להאזנה חייגו:
073-2951342
למסכת הנלמדת הקישו!**

בعلות שיחה רגילה

לעילי נשות
מרת בתיה שטיילמן ע"ה

בר"א אשר ז"
נלב"ע ח' באב תש"ע

תנצ"ב"ה

הונחה ע"י המשפחה שייחו

לעילי נשות
הר"ר שמואל צנוייל ווערטצברגר ז"
בר' אליהו ז"ל נלב"ע ג' באב תשנ"ג

תנצ"ב"ה
הונחה ע"י יידיננו הר"ר מנחם מנדל
פרונטער ומשפ' שייחו - בלגיה

לעילי נשות
אבי מורי הרוב שמואל אריה ליטטר ז"
בר' מרדכי שרגא ז"ל נלב"ע ח' באב תשס"ז

תנצ"ב"ה

הונחה ע"י המשפחה שייחו

אמנם, יש הסוברים, שהאיסור לעبور על חרם הוא מדברי קבלה ולא מן התורה (שו"ת הריב"ש סי' גע"א).

חרם שהטילו בית הדין של קהילת בריסק, הolid פסק הלכה מעניין של הרמ"א, שלפיו, למורות שאדם העובר על חרם הרי הוא רשע, באותו מקרה מיוחד, אין להחשיבו כרשע ואין הוא נפש על עדות, כי אם לעדות אחת בלבד.

היה זה לפני שנים רבות, כאשר התגלו סכסוך בין שני יהודים תושבי קהילת בריסק, והאחד מהם הוציא לעז על חבירו. בית הדין שעורב בעניין, הוציא צו המחייב את כל היודע דבר מה בנושא זה, להעיד על כך בפניו בתוקף שבועיים, וכל היודע עדות בנושא ולא יבוא להעיד בתוקף זמן זה, עבר על חרם חמור.

והנה, בתום שבעת הימים הופיעו יהודים אחדים בני העיר, כשהם עדים בנושא. כמובן, אנשים אלו נפסלו לעדות מיד, שהרי בכך שידעו להעיד אך הופיעו בפני בית דין לאחר שבעת הימים הקצובים, הם עברו על החרם שהטיל בית דין בבריסק, וממילא הם נחשים לרשעים שפסולים לכל עדות.

אולם, הרמ"א פסק (שו"ת סי' מ"ד), כי במקרה זה אין לקבוע כי אנשים אלו פסולים לעדות, כמעט לגבי העדות בנושא שעליו באו להעיד. שכן, כיצד (כתובות יח'ב), "אין אדם משים עצמו רשע". לעומת זאת, אדם אינו נאמן להעיד על עצמו שפצע, או שעשה מעשה, שבಗינו הוא נקרא "רשע". לפיכך, אין לנו מקרים את דבריהם שיש בפיהם עדות על הנושא הנידון, שהרי אם נאמין להם, הם למעשה מעמידים על עצמם שהם לא יכולים לעמוד בראוייה לביית דין וחול עליהם חרם. על כן, ככל עדויות אחרות הם נאמנים, כמעט לגבי עדות זו שאי אפשר לקבלה, כיוון שאין מאמינים בהם שהם יודעים דבר מה בנושא זה.

חכרא קדשא שקבעו מות ביום טוב: זאת יש לידע, כי גם כאשר אדם עובר עיריה במצויד, אם הוא עם הארץ הסבור שבמעשהו הוא מקיים מצווה, אין הוא נחשב לרשות. כך גם פוסק ה"שולחן ערוך" (חו"מ סי' לד' סע"ד) לגבי אנשי חכרא קדשא שלמרות שהזהירות שלא יקרו מתיים ביום טוב, ואף נידו אותם כאשר עשו כן, מכל מקום, אם הם חוזרים על מעשיהם אין הם נפסלים לעדות. זאת, משום שבבירותם בטוחים הם כי מצווה גדולה הם עושים, והנדיי של בית דין לא נועד אלא לכפר עליהם על שנאלצו לחולל את החג לשם "מצווה" הגדולה".

corner צפת ברכחות دمشق: מעניין גם לציין את דברי המב"ט (שו"ת ח"ג סי' קמ"ט ד"ה תשובה נראה) על היהודי צפת, עם הארץ, שהתארה ביום טוב בدمشق שבסוריה, וביום טוב שני של גלויות עמד הלה, שמח וטוב לב, ופרט על מיתרי כינורו מtower רצון לשמה את העוברים והשבים. היו שבקשו לנדותו, על שזלزل ביום טוב שני של גלויות, אף המב"ט הבahir להם, כי מאחר שמעשיינו נעשו בשוגג אין להחמיר עמו.

דף עג'ב תור כד' דיבור כדיבור דמי

הודאת בעל דין - "דרך ללא מוצא"

סוגיות רבות בש"ס, עוסקת בעניין "טור כד' דיבור כדיבור דמי". בעבר (גליונות 72, 75, 103, 103) הרחbnנו בנושא זה מזויות שונות. בשורות הבאות נעסק בהגדרת המושג "עדות", שלו השלכות גם על נושא זה.

כל קבוע הוא בכל התורה, ש"טור כד' דיבור כדיבור דמי". לעומת זאת, הזמן הקצר שלאחר עשיית מעשה או אמרה מהחייבת, נחשב כיחידת זמן אחד עם המעשה או עם הדיבור שקדם לו [זמן קצר זה, שיערו הוא זמן הדרוש אמרת המילים "שלום עליך רבינו ומורי" (עיין רמב"ם שבועות פ"ב הי"ז שגרם "שלום עליך רבינו"). לפיכך, אמן אדם אינו יכול לחזור בו מעדות שנמסרה על ידו בבית דין, אך אם העד חוזר בו טור כד' דיבור, בטלת עדותו (בטעם הדבר עיי' שם).

הנה, מעשה באדם שנتابע בבית דין על ידי חברו, ובמהלך הדיון הזה הנتابע כי צdkו דברי התובע, אך מיד לאחר מכן הוא חוזר בו, בטענה ש"תור כדילו כדילו" זוכתו לחזור בו מדבריו.

לשאלה זו מתייחס בעל יד המלך בעצמו, המבהיר (על"י דברי הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז הל' ז), שעדות אינה מוגדרת כסיפור דברים, אלא כיצירה חדשה. כדי להבין את דבריו, علينا להתבונן תחילתה, מודיע בכל האמונה התורה לעודותם של עדים עד כדי הרגת אנשים על פיהם. הרי ברור לכל, שישעור מסוימים של אנשים אינם דובר אמת? על כרחונו, הכרעת הדין על פי דברי העדים אינה משום מהימנותם המוחלטת, אלא מכח קביעת התורה, **שחוּבָה** עליינו לקבל את עדותם.

ויצו, איפוא, שאין בית הדין מתייחס לעדות בטור גilio דברים מן העבר, שהרי אין וודאות כי אכן הם התרחשו, אלא בעצם עדותם, יוצרים העדים "עדות" שהتورה ציוותה להאמין לה. מעטה, לפניו יצירה חדשה ושמה "עדות", ולפיכך, גם יכולים העדים לחזור בהם מעודותם ב"תור חדש" לטענתם. לעומת זאת, כאשר נتابע מודה לטענות התובע, הסברתו שהוא דובר אמת, ואין צורך להסתמך על הלכה או על גזירתו נוטנת שהוא דובר אמת, ואין צורך להסתמך על הלכה או על גזירתו כתוב כדי להאמין לדבריו, ועל כן הוא אינו רשאי לחזור בו אף לא תוך כדי דיבورو. [יש להדגיש, כי דעתו בנושא היא ייחידה. עי בקצת החושן סי' ל"ד סק"ד) ובתרומות הכרוי (סי' א), שהتورה האמינה את האדם לגבי חיומו זה מגזירת הכתוב ולא מכח סברא].

והנה, מעשה באדם שנتابע בבית דין על ידי חברו, ובמהלך הדיון הזה הנتابע כי צdkו דברי התובע, אך מיד לאחר מכן הוא חוזר בו, בטענה ש"תור כדילו כדילו" זוכתו לחזור בו מדבריו.

אמירה **נחשבת יצירה דבר חדש**: לכארה, אדם זה צדק, כפי שגם שמע בפשטות מדברי השולחן ערוך (חו"מ סי' פ"א סע"י כ"ב). אולם, בעל יד המלך (הל' עדות פ"ג, הובא בפתחי תשובה אבה"ז סי' מ"ז ס"ק ג') מבואר בדברי השולחן ערוך, כי אחר שהודה נتابע בצדקת טענת התובע, שוב אין הוא רשאי לחזור בו מדבריו אפילו תור כדילו. שכן, רק כאשר האדם יוצר בדבריו **יצירה חדשה**, כגון: קניין, או נדר, ניתנת לו האפשרות לבטלה בתוך פרק זמן קצר המכונה "תור כדילו". ברם, הודהתו של הנتابע אינה אלא גilio דברים שאירעו בעבר, ולפיכך, אחר שנודע לנו מפיו שצדקות טענות התובע והתגלה לנו את שאירע בעבר, אין בכחו להכחיש את הדברים מכאן ואילך, גם לא ב"תור כדילו".

[ועי"ש שמחליק בין סוגי הودאת בע"ד].

אלא, שמאליה עולה תמייה רבתי. שהרי לדבריו, גם עדות לא ניתן יהיה לחזור, שהרי אף היא אינה אלא סיפור על דברים שאירעו בעבר, ואין בה כל יצירת דבר חדש שלא היה קיים עד לרגע מתן העדות. ובסוגיותינו, כך גם במקרים נוספים, כי גם עד רשאי לחזור בו

חויה רוחנית מורשת

**ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא**

לחודש התנסות חינם!

חיויג עכשוויו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל או. veten@meorot.co.il

